

Prof. Dr. Şükran ERTÜRK

Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Sosyal Güvenlik Destek Primi Ödeyerek Çalışanların Sağlık Yardımlarından Yararlanması

GİRİŞ

Bu çalışmada amaç, sosyal güvenlik destek primi ödeyenlerin sağlık yardımlarından yararlanmasına ilişkin kapsamı açıklamak ve incelemekten ziyade, sosyal güvenlik destek primi ödeyenlerin sağlık yardımlarından yararlanmasına ilişkin yasal mevzuatı belirlemek ve ortaya koymaktır. Zira bu konuda 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi ile birlikte, Yasanın kaleme alınış şekli ve ikincil mevzuat bu şekilde çalışanların durumunu açıklamak konusunda son derece yetersiz kalmıştır.

Ancak sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışma konusunda, 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi ile birlikte son derece karışık ve karmaşık bir durum ortaya çıkmıştır. Eski sigortalılar ve aylık alanlar bakımından geçiş hükümleri ile sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışma olanağı muhafaza edilmekle birlikte, 01.10.2008 tarihinden itibaren ilk kez sigortalı olanlar bakımından ise 5510 sayılı Kanun'un sosyal güvenlik destek primi ödeye-

rek çalışmaya ilişkin hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Bu sebeple bu son derece karışık ve karmaşık, her bir sigortalının tabi olduğu kanuna göre farklılık gösteren sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışma durumunun eski ve yeni sigortalılar bakımından ayrı ayrı incelenmesine ihtiyaç vardır.

A. MÜLGA KANUNLARDA VE 5510 SAYILI KANUN'DA SOSYAL GÜVENLİK DESTEK PRİMİ ÖDEYEREK ÇALIŞMA

1. 5510 SAYILI KANUN'UN GENEL OLARAK SOSYAL GÜVENLİK DESTEK PRİMİ İLE İLGİLİ DÜZENLEMELERİ

5510 sayılı Kanun'un yürürlüğü ilk kez 01.07.2007¹, daha sonra 01.01.2008² ve son olarak 01.06.2008 olarak belirlendikten sonra³, 5474 sayılı Kanun⁴ ile de çoğu maddeler ba-

kımından yürürlük tarihi “2008 Yılı Ekim Ayı Başı” olarak belirlenmiştir.

5754 sayılı Kanun ile yapılan değişikliklerden birisi de sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışma konusundadır. 5510 sayılı Kanun’un 5754 sayılı kanunla değişik 30. maddesine göre, “Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra ilk defa sigortalı olan kişilerden yaşlılık aylığı bağlandıktan sonra, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının b bendinin 4 numaralı alt bendi hariç olmak üzere bu Kanuna göre veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmaya başlayanların yaşlılık aylıkları çalışmaya başladıkları tarihi takip eden ödeme dönemi başında kesilir. Bunlardan bu kanuna tabi çalıştıkları süre zarfında 80 inci maddeye göre belirlenen prime esas kazançları üzerinden 81 inci madde gereğince kısa ve uzun vadeli sigorta kolları ile genel sağlık sigortasına ait prim alınır...”.

Anlaşılabacağı üzere, bu madde 4/I b sigortalıları dışında, yaşlılık aylığı alanların tekrar çalışmaya başlamaları durumunda, yaşlılık aylıklarının kesilmesini öngörmekte ve sigortalının tüm sigorta kollarına tabi olarak prim ödeme zorunluluğuna işaret etmektedir. Sosyal Güvenlik Kurumu’na dilekçe vermek sureti ile hem yaşlılık aylığını almaya devam etme hem de sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışma olanağından söz edilmemektedir. Yani bu sigortalılar açısından yaşlılık aylıklarını alarak tekrar çalışma olanağı kanunda tanınmamıştır. Ancak önemine binaen tekrar vurgulayalım ki bu madde sadece “5510 sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra ilk kez sigortalı olup, kendilerine yaşlılık aylığı bağlananları” ilgilendirmektedir. Bu demektir ki, 5510 sayılı Kanun’un 30. maddesi 506 sayılı Kanun’a ve diğer sosyal güvenlik kanunlarına tabi sigortalıları ilgilendirmemektedir. Bu gibi sigortalıların durumu 5510 sayılı Kanun’un Geçici 14. maddesinde düzenlenmiş olup, bu konu aşağıda ayrıntılı olarak incelenecektir.

5510 sayılı Kanun’da sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışma olanağı m.4/I a ve m.4/I c kapsamında sigortalı olanlar bakımından kaldırılırken, m.4/I b kapsamında sigortalı olanlar bakımından korunmuştur. 5510 sayılı Kanun’un 30/III b hükmü uyarınca, “4 üncü

maddenin birinci fıkrasının b bendinin 4 numaralı alt bendi hariç olmak üzere diğer alt bentlerine tabi çalışmaya başlayanlardan aylıklarının kesilmemesi için yazılı istekte bulunanların yaşlılık aylıklarının ödenmesine devam edilir. Bunlardan, almakta oldukları aylıklarının %15’i oranında sosyal güvenlik destek primi kesilir. Ancak kesilecek olan bu tutar, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının b bendine tabi sigortalılara ilgili yılın Ocak ayında ödenen en yüksek yaşlılık aylığından alınabilecek sosyal güvenlik destek priminden fazla olamaz. Bu sigortalılardan ayrıca kısa vadeli sigorta primi alınmaz. Sosyal güvenlik destek primine tabi olanların primleri, aylıklarından kesilmek suretiyle tahsil edilir. Sosyal güvenlik destek primi ödenmiş veya bildirilmiş süreler bu kanuna göre malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları prim ödeme gün sayısına ilave edilmez, 31 inci ve 36 ncı madde hükümlerine göre toptan ödeme yapılmaz”.

II. 5510 SAYILI KANUN’UN GEÇİCİ 14. MADDESİNDEKİ DÜZENLEME

5510 sayılı Kanun’un Geçici 14. maddesine göre, “bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce iştirakçi veya sigortalı olanlar, vazife malûllüğü, malûllük ve yaşlılık veya emekli aylığı bağlananlar ve bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte sosyal destek primi ödeyerek çalışmaya devam edenler hakkında sosyal güvenlik destek primine tabi olma bakımından bu Kanunla yürürlükten kaldırılan ilgili Kanun hükümlerinin uygulanmasına devam edilir” (f.1).

Kanun’un geçici 14. maddesinden yararlanabilecek olanları üç gruba toplamak mümkündür:

1. Bu Kanun’un yürürlüğe girdiği tarihten önce iştirakçi ve sigortalı olanlar. Yani 5434 sayılı Kanun’a tabi iştirakçi, 506 sayılı SSK, 1479 sayılı Bağ-Kur Kanunu uyarınca sigortalı olanlar,

2. Kanun’un yürürlüğe girdiği tarihten önce vazife malûllüğü, malûllük, yaşlılık veya emekli aylığı bağlananlar. Bu aylıklar da 5434 sayılı Kanun, 506 sayılı Kanun veya 1479 sayılı Kanun uyarınca bağlanmış olabilir,

3. Bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihte sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışmaya devam edenler,

sosyal güvenlik destek primine tabi olma bakımından bu Kanun'la yürürlükten kaldırılan ilgili kanun hükümlerine tabidirler.

Buradaki "sosyal güvenlik destek primine tabi olma bakımından" ifadesinin maddenin uygulama alanını açıklamaktan uzak olduğunu özellikle belirtmemiz gerekir. Bu ifade ile kast edilen "sosyal güvenlik destek primi ödeyerek yeniden çalışma" mıdır, yoksa "sosyal güvenlik destek prim oranları" ile ilgili bir anlam mı verilmeye çalışılmıştır?

Her şeyden önce, "sosyal güvenlik destek primine tabi olma bakımından" ifadesinin "sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışma" yı içerdiğini kabul etmek gerekir. Bu sebeple 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce mülga Kanunlar uyarınca "sigortalı sıfatına" sahip olanların, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce vazife malûllüğü, malûllük, yaşlılık veya emekli aylığı bağlananların ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışmaya devam edenlerin, 5510 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılan Kanunların sosyal güvenlik primi ödeyerek çalışmaya ilişkin Kanun hükümlerine tabi olacaklarını söylemek mümkündür. Bu sebeple bu hükümlerin hatırlanmasına ihtiyaç vardır.

III. 506 SAYILI KANUN UYARINCA SOSYAL GÜVENLİK DESTEK PRİMİ ÖDEYEREK ÇALIŞMA

1. Sosyal Güvenlik Destek Primi Ödeyerek Çalışma Bakımından

1986 yılında 3279 sayılı Kanun ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 3. ve 63. maddelerine bir bent eklenmiştir. Kanun'un 3. maddesine eklenen bent uyarınca "kanunla kurulu sosyal güvenlik kurumlarından malûllük veya emeklilik aylığı almakta iken, bu kanuna tabi sigortalı bir işte çalışanların prime esas kazançları üzerinden, 63. maddeye göre sosyal güvenlik destek primi kesilir" (506 s. Kanun m.3/C I). Bu, Emekli Sandığı, Bağ-Kur veya SSK Geçici

20. maddesine göre kurulmuş banka ve sigorta sandıklarından malûllük ve yaşlılık aylığı almakta olanların, sosyal güvenlik destek primi ödeyerek 506 sayılı Kanun'un kapsamına giren bir işte çalışabilecekleri anlamına gelmektedir. SSK 3. maddesi Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan sadece yaşlılık aylığı alanların değil, malûllük aylığı alanların da yeniden çalışmaya başlamaları halinde sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışabilecekleri şeklinde kaleme alınmıştır. Bu sonuç Sosyal Sigortalar Kanunu uyarınca yaşlılık aylığı alanlar bakımından açıktır. Çünkü 506 sayılı Kanun'un 63. maddesi açıkça buna olanak tanımaktadır. Buna karşılık Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan malûllük aylığı alanlar bakımından aynı sonucun ortaya çıkıp çıkmadığı o kadar açık değildir. Çünkü Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 58. maddesi, malûllük aylığı alanların tekrar çalışmaları halinde aylıklarının kesileceğini belirtmektedir. Bu sebeple 506 sayılı Kanun'un 3. maddesindeki "kanunla kurulu sosyal güvenlik kurumlarından malûllük aylığı alanları..." Sosyal Sigortalar Kanunu dışındaki diğer Kanunlar gereği malûllük aylığı şeklinde anlamak gerekir. Bu sebeple Bağ-Kur ya da Emekli Sandığı Kanunu'na tabi olarak malûllük aylığı alanlar, sosyal güvenlik destek primi ödemek sureti ile tekrar Sosyal Sigortalar Kanunu'na tabi olarak çalışmaya başlamaları durumunda, malûllük aylıklarını almaya devam edebileceklerdir⁵.

506 sayılı SSK'ya göre yaşlılık aylığı almakta iken, sigortalı olarak çalışmaya başlayanların yaşlılık aylıkları çalışmaya başladıkları tarihte kesilir (506 s.Kanun m.63/A I). 506 sayılı Kanun'da da kural yeniden çalışmaya başlayanların aylıklarının kesilmesidir. Bu kurala ilişkin istisna ise 63/B I hükmü ile getirilmiştir. Bu hüküm uyarınca, sigortalıların talepte bulunmaları ve Kanun'da öngörülen oranda sosyal güvenlik destek primi ödemeleri halinde, çalışsalar dahi yaşlılık aylıklarını almaya devam edecekleri belirtilmektedir. Bunun için sigortalının Kurum'a yazılı talepte bulunması gerekir. Bu talep olmadan çalışmaya başlama halinde yaşlılık aylığı kesileceği için, bu durumda olanlar bakımından uygulamada önemli sorunlar yaşanmış ve pek çok davanın konusunu oluşturmuştur⁶. Bu

konudaki tereddütleri gidermek için de Kurum bir genelge yayımlamıştır⁷.

“Bu kanuna göre yaşlılık aylığı almakta iken sigortalı bir işte çalışmaları dolayısıyla bu maddenin (A) fıkrasına göre yaşlılık aylığı kesilenleri, çalıştıkları süre içinde (B) fıkrasında yazılı hükümlerin uygulanmasını; (B) fıkrasına göre yaşlılık aylığı kesilmeden çalışanlar ise çalıştıkları süre içinde haklarında (A) fıkrasında yazılı hükümlerin uygulanmasını isteyebilirler” (506 s.kanun m.63/B III).

2. Sosyal Güvenlik Destek Primi Oranları Bakımından

5510 sayılı Kanun’un geçici 14. maddesindeki “... sosyal güvenlik destek primine tabi olma bakımından” ifadesinin “sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışma”yı ilgilendirdiğini bu şekilde açıklamış bulunmaktayız. Aynı ifadenin sosyal güvenlik destek prim oranlarını da kapsayıp kapsamadığı da açıklığa kavuşturulmalıdır.

Yaşlılık aylığı alıp da tekrar çalışmaya başlayanların ödemesi gereken prim oranı 506 sayılı Kanun’un 63. maddesinde, çalışan sigortalının 78. maddesine göre tespit edilen prime esas kazançları üzerinden %30 oranında kesileceği belirtilerek açıklığa kavuşturulmuştur.

Ancak 5510 sayılı Kanun’un geçici 14. maddesi Kanun yürürlüğe girmeden önce sigortalı olanlar için sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışma hakkını saklı tutmuş olmakla birlikte, ödenmesi gereken prim oranları konusunda aynı esasın kabul edildiğini söylemek mümkün değildir.

5510 sayılı Kanun’un 4/a kapsamında (hizmet sözleşmesi ile) çalışanlar için sosyal güvenlik destek prim oranı 80. maddeye göre tespit edilen prime esas kazançlar üzerinden, 81. maddenin birinci fıkrasının c bendinde belirtilen prim oranına yüzde 30 oranının eklenmesi suretiyle bulunan toplamıdır (5510 sayılı Kanun Geçici madde 14/I a). Kanunun 81. maddesinde ise kısa vadeli sigorta primi düzenlenmektedir. Kısa vadeli sigorta prim oranı, yapılan işin iş kazası ve meslek hastalığı bakımından gösterdiği tehlikenin ağırlığına göre %1 ile %6,5 oranında olmak üzere, 83 üncü maddeye göre Kurumca belirlenir.

Sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışanlar için ödenmesi gereken %30 oranının 1/4’ü sigortalı, 3/4’ü işveren hissesidir. Buna karşılık kısa vadeli sigorta kolu priminin tamamını işveren öder (m.81/I c). Yani artan kısımdan sigortalı sorumlu olmayacak, eskiden olduğu gibi %7,5 oranında prim ödemeye devam edecek, işveren ise %22,5 oranındaki prime ilaveten, işyerinde yapılan işin iş kazası ve meslek hastalığı bakımından gösterdiği tehlikenin ağırlığına göre, %1 ile %6,5 oranında değişen miktarda prim ödemek zorunda kalacaktır⁸. Ödenen bu primler karşılığında sigortalı olanlar sadece iş kazası ve meslek hastalıkları sigortasından yararlanabileceklerdir (m.14/I a). Dolayısı ile sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışan bir sigortalı iş kazası ve meslek hastalığına uğradığında, kendisine geçici iş göremezlik ödeneği ödeneceği gibi, iş göremezliğin sürekli olması halinde sürekli iş göremezlik gelirinin bağlanması da gündeme gelebilecektir.

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından çıkarılan 2009/37 tarihli Genelge’de⁹ de “2008 yılı Ekim ayı başından önce 506 sayılı Kanunun mülga 63 üncü maddesi gereğince yaşlılık aylığını kestirmeden Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine tabi çalışmaya devam edenler ile 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden sonra geçici 2 nci maddesi gereğince yaşlılık aylığı bağlanacaklardan aylıklarının kesilmemesi yönünde talepte bulunanlar ya da sigortalı işe giriş bildirgesinde sosyal güvenlik destek primine tabi olmayı seçen sigortalılar % 30 oranına kısa vadeli sigorta kollarına ilişkin prim oranı ilave edilerek sosyal güvenlik destek primi ödeyeceklerdir” ifadesi yer almaktadır.

IV. 1479 SAYILI BAĞ-KUR KANUNU’NA TABİ OLANLARIN SOSYAL GÜVENLİK DESTEK PRİMİ ÖDEYEREK ÇALIŞMALARI

5510 sayılı Kanun’un geçici 14. maddesi, bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten önce sigortalı olanlar gibi, malûllük ve yaşlılık aylığı bağlananları ilgilendirdiği için, Bağ-Kur’dan malûllük

veya yaşlılık aylığı bağlananların, yeniden sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışmaya başlamaları durumunda, bu Kanunla yürürlükten kaldırılan ilgili kanun hükümlerinin uygulanması gerekeceği için bu kez bu 1479 sayılı Kanun hükümlerinin hatırlanması zorunludur.

Bağ-Kur Kanunu'na göre, yaşlılık aylığı almakta olan sigortalıların tekrar çalışmaya başlamaları halinde ki bu Bağ-Kur'a tabi bir çalışma olabileceği gibi, diğer sosyal güvenlik kurumlarına tabi bir çalışma da olabilir, yaşlılık aylıkları kesilmez. Bağ-Kur'dan aylık alanların yaşlılık aylığının kesilmesi sigortalının isteğine bağlıdır (1479 s. Bağ-Kur K.m.38).¹⁰ Bununla beraber, 4447 sayılı yasa ile Bağ-Kur Kanunu'na eklenen ek 20. madde ile yaşlılık aylığı almakta iken 24. maddenin I numaralı bendinde belirtilen çalışmalarına devam edenlerden veya daha sonra çalışmaya başlayanlardan sosyal güvenlik destek primi kesileceği düzenlenmiştir. Buna göre, yaşlılık aylığı almakta iken çalışmaya devam eden Bağ-Kur emeklilerinin aylıklarından %10 oranında sosyal güvenlik destek primi kesilir. Belirtelim ki, 4447 sayılı yasa ile yapılan ilk düzenlemede sadece Bağ-Kur'dan yaşlılık aylığı almakta olanların yine Bağ-Kur Kanunu'na tabi olarak çalışmaları halinde sosyal güvenlik destek primi kesilmesi öngörülmüştür. Bu sebeple, SSK'dakinden farklı bir düzenleme getirildiği söylenebilir. Söz konusu düzenlemeye göre, diğer sosyal güvenlik kurumlarından yaşlılık veya malullük aylığı alanlar Bağ-Kur Kanununa tabi olarak çalışmaya başladıklarında bunlardan sosyal güvenlik destek primi kesilmeyecektir.¹¹

Ancak Bağ-Kur Kanunu ek 20. maddeye 24.3.2003 tarihli ve 4956 sayılı yasayla bir fıkra eklenerek bu duruma son verilmiş ve diğer sosyal güvenlik kurumlarından aylık almakta olanların da Bağ-Kur'a sosyal güvenlik destek primi ödemeleri öngörülmüştür (4956 s.kanunun 44 maddesi). 4956 sayılı yasa ile Bağ-Kur Kanununda yapılan değişikliğin gerekçesinde¹² SSK'nın 3. maddesindeki düzenleme ile norm ve standart birliği sağlanmasının amaçlandığı belirtilmiştir. Diğer sosyal güvenlik yasalarına göre yaşlılık veya malullük aylığı alanlardan ticari kazanç veya serbest meslek kazancı do-

layısıyla vergi mükellefiyeti devam edenlerin aylıklarından sosyal güvenlik destek primi kesileceği ifade edilmiştir (1479 s.Bağ-Kur K. ek m.20/3).

Buna göre Bağ-Kur'a sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışmalarına devam edecek olanlar, Bağ-Kur'dan yaşlılık aylığı alanlar ile diğer sosyal güvenlik kurumlarından yaşlılık veya malullük aylığı alanlar şeklinde iki gruba ayrılabilir. Bağ-Kur Kanunu'nun ek 20. maddesinin 1. ve 3. fıkraları incelendiğinde anılan iki grup arasında önemli farklılıkların yaratılmış olduğu söylenebilecektir. Birinci grupta yer alan Bağ-Kur'dan yalnızca yaşlılık aylığı alanlardan bu aylıkları kesilmeksizin çalışmalarına devam etmek isteyenler sosyal güvenlik destek primi ödemekle yükümlü kılınırken, diğer sosyal güvenlik kurumlarından yaşlılık aylığı dışında malullük aylığı alırken, ticari kazanç veya serbest meslek kazancı dolayısıyla gerçek veya basit usulde gelir vergisi mükellefiyeti devam edenler de sosyal güvenlik destek primi ödemek zorunda bırakılmışlardır. Yapılan değişikliklerle, sosyal güvenlik destek primi ödeme yükümlülüğü, sadece ticari kazanç veya serbest meslek kazancı dolayısıyla gerçek veya basit usulde gelir vergisi mükellefiyeti devam edenler için öngörülmüş, ancak örneğin limitet şirket ortakları gibi, esasında Bağ-Kur kapsamında olan bir faaliyet yürütmesine rağmen, sırf maddede geçen şekli ile vergi mükellefiyeti söz konusu olmadığı için, bunlar bakımından sosyal güvenlik destek primi ödemeksizin çalışma, hem de aylıklarını alma olanakları yaratılmıştı. Bu durumun ise, sözü edilen hükmün getiriliş amaçları arasında sayılan eşitliği sağlama işlevinin daha başlangıçta Yasa kapsamına girenler bakımından bozulması anlamına geleceği ifade edilmiştir¹³.

Bu nedenle 22.01.2004 tarih ve 5073 sayılı Kanunla¹⁴ Bağ-Kur Kanunu'nun ek.20 maddesi tekrar değiştirilmiş ve 4956 sayılı Kanunla değiştirilmeden önceki eski haline dönüştürülmüştür. Buna göre hüküm şu hale gelmiştir: Ek madde 20 – (Ek: 25/8/1999 - 4447/38 md.)

(Değişik birinci fıkra: 22/1/2004-5073/15 md.) Bu Kanuna göre yaşlılık aylığı bağlananlardan, 24 üncü maddenin (I) numaralı ben-

dinde belirtilen çalışmalarına devam edenlerin veya daha sonra çalışmaya başlayanların, sosyal yardım zammı dahil tahakkuk eden aylıklarından, aylığın bağlandığı veya tekrar çalışmaya başlanıldığı tarihi takip eden aybaşından itibaren, çalışmalarının sona erdiği ay dahil % 10 oranında sosyal güvenlik destek primi kesilir

Birinci fıkra hükmüne göre aylıklarından sosyal güvenlik destek primi kesilmesi gerekenlerden, bu Kanunun yayımlandığı tarihten önce aylık bağlananlar Kanunun yayımını, daha sonra tekrar çalışmaya başlayanlar ise çalışmaya başladıkları tarihi takip eden aybaşından itibaren üç ay içinde Kuruma yazılı bildirimde bulunmak zorundadırlar. Bu süre içinde Kuruma yazılı bildirimde bulunmayanlardan sosyal güvenlik destek primi, gecikmeli bildirimde bulunan veya Kurumca tespit edilen tarihe kadar 53 üncü maddeye göre hesaplanacak gecikme zammı ile birlikte tahsil edilir. Birikmiş sosyal güvenlik destek primi ve gecikme zamlarının ödenmemesi halinde aylıklardan yapılacak kesintiler aylık tutarının % 25'ini geçemez.

(Ek üçüncü fıkra: 24/7/2003-4956/44 md.) (Değişik birinci cümle: 22/1/2004-5073/15 md.) Diğer sosyal güvenlik kanunlarına göre yaşlılık ve malullük aylığı bağlananlardan, 24 üncü maddenin (I) numaralı bendinde belirtilen kapsamda çalışmaya başlayanlar, çalışmaya başladıkları ayı takip eden ay başından itibaren, çalışmalarının sona erdiği ay dahil, bu Kanunun 50 nci maddesine göre belirlenen onikinci gelir basamağının %10'u oranında sosyal güvenlik destek primi öderler. Sosyal güvenlik destek primi ödemesi gerekenlerden bu Kanunun yayım tarihinden önce aylık bağlananlar Kanunun yayımını, daha sonra tekrar gerçek veya basit usulde gelir vergisi mükellefi olanlar ise mükellefiyetin başladığı tarihi takip eden aybaşından itibaren üç ay içinde Kuruma yazılı bildirimde bulunmak zorundadırlar. Bu süre içinde Kuruma yazılı bildirimde bulunmayanlar ile Kurumca tespit edilemeyenlerden sosyal güvenlik destek primi, 53 üncü maddeye göre hesaplanarak tahsil edilir".

Sonuç olarak, bu değişiklikten sonra sadece Bağ-Kur'dan yaşlılık ya da malullük aylığı alan-

lar değil, Emekli Sandığı ya da Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan malullük ya da yaşlılık aylığı alanlar da, m.24/I kapsamında çalışmaya başladıklarında, bu tarihten itibaren sosyal güvenlik destek primi ödeyeceklerdir.

İki grup arasında yaratılan diğer farklılık, sosyal güvenlik destek priminin ödenme şeklinden kaynaklanmaktadır. Bağ-Kur emeklilerinin aylıklarından %10 oranında sosyal güvenlik destek primi kesilirken diğer sosyal güvenlik kurumlarından yaşlılık veya malullük aylığı almakta olan ve Bağ-Kur Kanunu'nun 24. maddesinin I. bendinde belirtilen kapsamda çalışmaya başlayanlardan, bunların diğer kurumlardan aldıkları aylıklarına bakılmaksızın, yasanın 50. maddesine göre belirlenen 12. gelir basamağının %10'u oranında sosyal güvenlik destek primi alınması öngörülmüştür. Söz konusu farklılığın birinci gruptakilerin kesintilerinin aylıkları üzerinden yapılacak olmasından kaynaklandığı ifade edilebilirse de, diğer sosyal güvenlik kurumlarından aylık alanların ödemeleri gereken prim tutarının belirli bir basamakla sınırlı tutulması isabetli olmadığı ifade edilmiştir¹⁵. Özellikle ilk 12. basmakta gelirlerin asgari ücret düzeyinin bir miktar üstünde olduğu düşünüldüğünde, anılan eşitsizliğin boyutları daha da açık bir şekilde ortaya çıkacağı vurgulanmıştır¹⁶.

5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışma, m.4/I a ve m.4/I c kapsamında olanlar bakımından kaldırılmasına rağmen, m.4/I b kapsamında olanlar bakımından korunmuştur. 5510 sayılı Kanun'un 30/III b hükmü uyarınca, "4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendinin (4) numaralı alt bendi hariç olmak üzere diğer alt bentlerine tabi çalışmaya başlayanlardan aylıklarının kesilmemesi için yazılı istekte bulunanların yaşlılık aylıklarının ödenmesine devam edilir. Bunlardan, almakta oldukları aylıklarının % 15'i oranında sosyal güvenlik destek primi kesilir. Ancak kesilecek olan bu tutar, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendine tabi sigortalılara ilgili yılın Ocak ayında ödenen en yüksek yaşlılık aylığından alınabilecek sosyal güvenlik destek priminden fazla olamaz. Bu sigortalılardan ayrıca kısa vadeli sigorta kolları

primi alınmaz. Sosyal güvenlik destek primine tabi olanların primleri, aylıklarından kesilmek suretiyle tahsil edilir. Sosyal güvenlik destek primi ödenmiş veya bildirilmiş süreler bu Kanuna göre malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları prim ödeme gün sayısına ilâve edilmez, 31 inci ve 36 ncı madde hükümlerine göre toptan ödeme yapılmaz”.

Bu hüküm uyarınca 4/I b sigortalısının yeniden çalışmaya başlaması durumunda aylığının kesilmemesi ve sosyal güvenlik destek primi ödemesi için talepte bulunması gerekir. Aksi durumda yaşlılık aylığı kesilecek ve sigortalının tüm sigorta kolları için prim ödemesi gündeme gelecektir.

Aylığının kesilmemesi için, sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışma talebinde bulunan sigortalıların yaşlılık aylıklarından %15 oranında sosyal güvenlik destek primi kesilir. Ancak kesilecek olan bu tutar, 4/I b bendine tabi sigortalılara ilgili yılın Ocak ayında ödenen en yüksek yaşlılık aylığından alınabilecek sosyal güvenlik destek priminden fazla olamaz (5510 s. kanun m. 30/III b.) Bu sigortalılardan ayrıca kısa vadeli sigorta primi alınmaz.

Kanun'un geçici 14/I b hükmü uyarınca “bu kanunun 4üncü maddesinin birinci fıkrasının b bendi kapsamında sigortalı sayılanlardan, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından alınacak belgelerle doğrulamak kaydıyla faaliyette bulunulmadığına ilişkin süreler hariç olmak üzere çalışılan süreleri için, sosyal güvenlik destek primi oranı olarak bu Kanunun 30 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının b bendinde belirtilen hükümler uygulanır. Bu oran bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte %12 olarak, takip eden her yılın Ocak ayında bir puan artırılarak uygulanır. Ancak bu oran %15'i geçemez”.

Ödenen sosyal güvenlik destek primi nedeniyle m.4/I b kapsamında sigortalı olanların herhangi bir sigorta kolundan yararlanmaları mümkün değildir. Bu nedenle sözü edilen düzenleme eleştirilmektedir¹⁷.

Sosyal Güvenlik Kurumunun 2009/37 sayılı genelgesinin 5.7.1 maddesinde, “5510 sayılı Kanunun 30 uncu maddesi ile ilk defa 2008 yılı Ekim ayı başından sonra Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c)

bendi kapsamında sigortalı olup, yaşlılık aylığı alanlardan Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında çalışmaya başlayanların, yaşlılık aylıklarından % 15 oranında sosyal güvenlik destek primi kesileceği,

Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentleri kapsamında yaşlılık aylığı bağlananlar ile 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendinin (4) numaralı alt bendine tabi çalışmaları nedeniyle aylık alanlardan Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (4) numaralı alt bendine tabi çalışmaları bulunanların bu çalışmaları nedeniyle aylıklarından sosyal güvenlik destek primi kesilmeyeceği,

5510 sayılı Kanuna göre yaşlılık aylığı bağlanan sigortalılardan yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmaya başlayanların yaşlılık aylıkları, çalışmaya başladıkları tarihi takip eden ödeme dönemi başından itibaren kesilecektir. Malullük aylığı bağlanmış olanlarında Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bendi kapsamında çalışmaları halinde aylıkları kesilecek, bunlar da sosyal güvenlik destek primine tabi çalışamayacakları,

01/10/2008 tarihinden önce sosyal güvenlik kanunlarına göre malullük ve yaşlılık, 1479 sayılı Kanuna göre ise yaşlılık aylığı almakta olanlardan anonim şirketin kurucu ortağı olup yönetim kurulu üyeliği bulunmayan ve sosyal güvenlik destek primi kesilenlerden 01/10/2008 tarihinden sonra sosyal güvenlik destek primi kesilmeyeceği,

Sosyal güvenlik destek primi ödenmiş veya bildirilmiş süreler 5510 sayılı Kanuna göre malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları prim ödeme gün sayısına ilave edilmeyecek 31 inci ve 36 ncı madde hükümlerine göre toptan ödeme yapılmayacağı” belirtilmektedir.

V. 2925 SAYILI KANUN ANLAMINDA SİGORTALI OLANLARIN SOSYAL GÜVENLİK DESTEK PRİMİ ÖDEYEREK ÇALIŞMALARI

Tarımda süreksiz işlerde çalışıp kendi istekleri ile prim ödemek suretiyle emekli olan

Tarım SSK'lılarının, emekli aylığı bağlandıktan sonra çalışmaları halinde emekli aylıkları kesilmekteydi. Bunların destek primi ödemek suretiyle çalışmaları da mümkün değildi.

2925 sayılı Kanuna tabi yaşlılık aylığı almakta iken 01/10/2008 tarihinden sonra 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesine tabi çalışan sigortalılardan söz konusu tarih itibariyle sosyal güvenlik destek primi kesilecektir.

VI. 2926 SAYILI KANUN KAPSAMINDA MALÛLLÜK AYLIĞI BAĞLANAN KİŞİLER

4956 sayılı Kanun, Sağlık Yardımları, Malûllük Sigortası, Yaşlılık Sigortası, Ölüm Sigortası ile ilgili 2926 sayılı Kanun hükümlerini 02.08.2003 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırmış olduğundan, bu konuda 1479 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri uygulanacaktır.

VII. 5434 SAYILI KANUN KAPSAMINDA SİGORTALI OLANLARIN SOSYAL GÜVENLİK DESTEK PRİMİ ÖDEYEREK ÇALIŞMALARI

1. 5510 Sayılı Kanun'un Yürürlüğe Girmesinden Önce Sosyal Güvenlik Destek Primi Ödeyerek Çalışma

Emekli Sandığı Kanunu diğer sosyal güvenlik kurumlarında olduğu gibi bazı koşullarda emekli aylığı alıp çalışmaya başlayanların aylıklarının kesilmesini öngörmektedir. Konu ile ilgili olarak yasanın 99. ve ek 11. maddelerine bakıldığında Emekli Sandığı'ndan aylık almakta olanların diğer sosyal güvenlik kurumlarına tabi olarak çalışmaya başlamalarının emeklilik aylıklarının kesilmesi sonucunu doğurduğu görülmüştür. Yasanın 99. maddesine göre, "Emekli ... aylığı, ... alanlardan; hiçbir şarta bağlı olmaksızın emeklilik hakkı tanınan vazifelere tayin edilenlerin, aylıklarının tamamı ... kesilir". Yasanın ek 11. maddesine göre ise, "T.C. Emekli Sandığı Kanununa tabi daire, kurum ve ortaklıklar ile bunların Sosyal Sigortalar Kanununa

tabi işyerlerinde emekliliğe tabi olmayan ücretli, geçici kadrolu veya yevmiyeli hizmetlere tayin edilen emeklilerin, buralarda çalıştıkları sürece emekli aylıkları kesilir".

Emekli Sandığı Kanunu'nun anılan hükümlerinden ek 11. maddenin ilk fıkrasının uygulanma olanağının kalmadığı görülmektedir. Şöyle ki, anılan madde, Emekli Sandığı Kanunu'na göre aylık bağlananların, kamu kesiminde ve SSK kapsamında olan işyerlerinde, emekliliğe tabi olmayan işlere tayin edilmeleri halinde aylıklarının kesileceğini düzenlemiştir. Oysa, mevcut sistemde SSK'ya tabi olanların emeklilik hakkından yararlanamamaları söz konusu edilemeyeceğinden, ek 11. maddeye göre aylıkların kesilmesi de mümkün değildir.¹⁸

Yasanın 99. maddesinde ise, emekli aylığı alanların sadece Emekli Sandığı Kanunu'na tabi kurum ve ortaklıklarda çalışmaları durumunda aylıklarının kesileceği öngörülmekte ve bunlara sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışma olanağı da tanınmamaktadır¹⁹. Söz konusu madde SSK'nın 3/II, C maddesi ile birlikte değerlendirildiğinde, Emekli Sandığı'ndan aylık alanların sadece SSK'ya veya Bağ-Kur Kanununa göre çalışmaya devam etmeleri durumunda sosyal güvenlik destek primi ödemeleri gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır.²⁰ Sosyal güvenlik destek priminin amacının sigortalıların emekli aylıkları kesilmeden çalışmalarına olanak sağlanması olduğu düşünüldüğünde, Emekli Sandığı Kanunu'nun 99. maddesinin farklı bir şekilde yorumlanması olanaklı görünmemektedir. Görüldüğü gibi, Bağ-Kur ve Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan yaşlılık aylığı alanların SGDP ödeyerek aylıkları kesilmeden hem kendi kurumlarına hem de diğer kurumlara tabi olarak çalışmaya devam etmelerine olanak tanınmasına karşın Emekli Sandığı'ndan emekli olanlara aylık alırken SGDP ödeyerek yine Emekli Sandığı Kanunu'na tabi bir işte çalışma olanağı tanınmamıştır.

Yukarıda açıklandığı üzere, Emekli Sandığı'ndan aylık alırken SSK'ya tabi olarak yeniden çalışmaya başlayanların aylıkları kesilmez. Emekli Sandığı Kanunu'nun 11. maddesinin bu şekilde algılanması gerekirse de, maddenin 2. fıkrasının getirdiği istisna hükmü ayrıca

değerlendirilmelidir. Yasanın ek 11. maddesinin 2. fıkrasında 3.4.1998 tarih ve 4359 sayılı yasa ile yapılan değişiklikle “yaş haddini aşmamış olmaları kaydıyla her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında ders ücreti karşılığı ders görevi verilenler ile mahiyeti itibarıyla hizmetin görülmesi mücbir bir sebebe dayandığı ve özel bir ihtisası gerektirdiği ilgili Bakanlığın teklifi ve Maliye Bakanlığının mütalaası alınmak suretiyle Bakanlar Kurulu kararı ile belirtilen yerlere tayin edilecekler hakkında 1 inci fıkra hükmü uygulanmaz” hükmüne yer verilerek bu şekilde çalışmalarını sürdürenlerin aylıklarının kesilmeyeceği belirtilmiştir. Buna göre, Emekli Sandığı'ndan emekli aylığı almakta iken, devlet üniversitesine tayin edilenler ile aynı şekilde vakıf şeklinde kurulan özel üniversitelerde işçi statüsünde istihdam edilen ve kendilerine ders ücreti karşılığı ders görevi verilenlerin emeklilik aylıkları kesilmeyecektir.

2. 5510 sayılı Kanun'un Yürürlüğe Girmesinden Sonra Sosyal Güvenlik Destek Primi Ödeyerek Çalışma

5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten önce 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine göre vazife malulü olan veya bu tarihten önce 5434 sayılı Kanun'a göre iştirakçi olmakla birlikte bu tarihten sonra vazife malulü olanlarla, 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten sonra sigortalı olarak çalışmaya başlayıp da sonradan vazife malulü olanların 5510 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamında sigortalı olarak çalışmaya başlamaları halinde aylıkları kesilmeyecek, tercihlerine göre sosyal güvenlik destek primine veya ileride vazife malulü aylığı ile birlikte yaşlılık aylığının da bağlanmasını istemeleri halinde sosyal güvenlik destek priminden vazgeçip uzun vadeli sigorta kollarına tabi çalışabileceklerdir. Bu kimselerin gerek sosyal güvenlik destek primine, gerekse uzun vadeli sigorta kollarına tabi çalışmaları durumunda, her iki halde de haklarında iş kazası ve meslek hastalığı sigortası uygulanacak dolayısıyla ayrıca kısa vadeli sigorta kolları primi alınacaktır. Aylıkları kesilmediği için, bu

durumda bunlardan ayrıca genel sağlık sigortası primi de kesilmeyecektir. Bu kimselerin 5510 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı olarak çalışmaları halinde ise aylıkları çalışmaya başladıkları tarihi takip eden ödeme dönemi başından itibaren kesilmekte, tercihlerine bakılmaksızın haklarında 5510 Sayılı Kanunun kısa ve uzun vadeli sigorta kolları ve ayrıca genel sağlık sigortası kolları uygulanarak kısa ve uzun vadeli sigorta kolları primi ve genel sağlık sigortası primi alınmaktadır.

Konu hakkında esas düzenleme, 5510 Sayılı Kanun'un 5'inci maddesinin (c) bendinde yapılmış olup, söz konusu maddede; Harp malûlleri ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 3/11/1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna göre vazife malûllüğü aylığı bağlanmış malûllerden, 5510 Sayılı Kanunun 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamında sigortalı olarak çalışmaya başlayanların aylıklarının kesilmeyeceği, 3713 sayılı Kanuna göre aylık bağlanmış malûller ile aynı Kanun kapsamına giren olaylar sebebiyle vazife malûllüğü aylığı alan er ve erbaşların, 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı olmaları halinde de aylıklarının kesilmeyeceği, aylıkları kesilmeksizin 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında çalışanlar hakkında uzun vadeli sigorta kolları, 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamında çalışanlar hakkında ise iş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümlerinin uygulanacağı, iş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümleri uygulananların uzun vadeli sigorta kollarına tabi olmayı istemeleri halinde, bu isteklerini Kuruma bildirdikleri tarihi takip eden ay başından itibaren, haklarında uzun vadeli sigorta kollarının da uygulanacağı, vazife malulü olanların vazife malulü aylıklarını alarak gerek kısa vadeli (iş kazası ve meslek hastalığı) gerekse uzun vadeli (ölüm, maluliyet ve yaşlılık) sigorta kollarına tabi çalışmaları durumunda haklarında ayrıca genel sağlık sigortası priminin alınmayacağı belirtilmiştir.

Diğer taraftan, 5434 sayılı Kanun'a göre adi

malûllük aylığı alanlardan, 5510 sayılı Kanun'un yürürlük tarihi ve sonrasında Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamında çalışmaya başlayanların aylıkları kesilmez. Bunlar da sosyal güvenlik destek primi ödemek suretiyle çalışabilirler.

Harp malulü, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna göre vazife malûllüğü aylığı bağlanmış olanların 5510 Sayılı Kanunun 4/(c) maddesi kapsamında çalışması durumunda da:

1-) Harp malûlleri ile 03/11/1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun'a göre aylıkları hesaplanarak ödenenlerin 5510 Sayılı Kanun'un 4 üncü maddesi birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında (memur) sigortalı olarak çalışmaları halinde, harp malûllüğü zammı hariç aylıkları çalışmaya başladıkları tarihi takip eden ödeme dönemi başından itibaren kesilip, tercihlerine bakılmaksızın haklarında 5510 sayılı Kanun'un kısa ve uzun vadeli sigorta kolları ve ayrıca genel sağlık sigortası kolları uygulanarak kısa ve uzun vadeli sigorta kolları primi ve genel sağlık sigortası primi alınacaktır.

2-) 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'na göre aylık bağlanmış malûller ile aynı Kanun kapsamına giren olaylar sebebiyle vazife malûllüğü aylığı alan er ve erbaşların, 5510 sayılı Kanun'un 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı olmaları halinde, aylıkları kesilmeden bu kapsamda çalışmalarını devam ettirebileceklerinden, bunların tercihlerine göre haklarında 5510 sayılı Kanun'un kısa veya uzun vadeli sigorta kolları uygulanacak, bu kimseler ileride vazife malulü aylığı ile birlikte yaşlılık aylığının da bağlanmasını istediklerinde isteklerinin yazılı olarak kuruma intikalini takip eden aybaşından itibaren uzun vadeli sigorta kollarına tabi olarak da çalışabileceklerdir, uzun vadeli sigorta kollarına tabi çalışma durumunda bunlardan tamamı işverene ait olan ayrıca kısa vadeli sigorta kolları primi de alınacak, bu durumda aylıkları kesilmediğinden genel sağlık sigortası primi bunlardan alınmayacaktır.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 2330

sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna göre vazife malûllüğü aylığı bağlanmış olanlar ve Harp malûlleri ile bunların dışındaki vazife malullerinin, 5510 sayılı Kanun'un uzun vadeli sigorta kollarına tabi olarak çalışmaları neticesinde, Yasa'nın öngördüğü şartların gerçekleşmesi halinde ayrıca yaşlılık aylığı da bağlanacak vazife malullüğü aylığı ile birlikte bu aylıkların tamamını alabileceklerdir. Adi maluliyet aylığına hak kazanmaları durumunda ise, vazife malullüğü aylığı ile adi maluliyet aylığı karşılaştırılması neticesinde sadece yüksek olanını alabileceklerdir.

3. 2009/37 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Genelgesi'nde Sosyal Güvenlik Destek Primi Ödeyerek Çalışma

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 2009/37 sayılı genelgesinin 5.7.2 maddesinde, "5434 sayılı Kanuna göre emekli aylığı almakta iken 2008 yılı Ekim ayı başından önce serbest avukatlık ile noterlik mesleğini yapanlardan sosyal güvenlik destek primi kesilmeyecektir" düzenlemesi getirilmiş bulunmaktadır. Genelgede yer alan bu düzenlemenin 5510 sayılı Kanun'da yer almadığını özellikle vurgulamamız gerekir. 1999 tarih ve 4447 sayılı Kanun'la, avukat ve noterlerden sosyal güvenlik destek primi kesilebilmesi için 506 sayılı Kanun'un 63. maddesine bir fıkra eklenmiştir. Buna göre, 506 sayılı Kanun'a göre yaşlılık aylığı almakta iken serbest avukat veya noter olarak çalışmalarını sürdürenlerin, almakta oldukları aylıklarından %15 oranında sosyal güvenlik destek primi kesilmesi öngörülmüştür. 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi ile birlikte avukatlar 4/I b kapsamında sigortalı olarak kabul edildiklerinden, bunların sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışmaları olanağı korunmuştur. Ancak Genelgede ifade edildiği üzere özellikle, 5434 sayılı Kanun'a göre emekli aylığı almakta olanların serbest avukatlık veya noterlik mesleğini yapmaya başlamaları durumunda, kanunun yürürlük tarihinden önce emekli olanlar (01.10.2008'den önce) ile kanunun yürürlük tarihinden sonra emekli olanlar (01.10.2008'den sonra) arasında farklılık yaratılıp yaratılmadığı büyük öneme sahiptir. Genelge

bu konuda “5434 sayılı Kanuna göre emekli aylığı almakta iken” ifadesini kullanarak emeklilik işleminin 5510 sayılı Kanun’un yürürlüğe girdiği tarihten önce tamamlanmış olanları kapsadığı ifade edilmektedir. Bu ifade Kanun’un geçici 14. maddesindeki “bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce ... vazife malûllüğü, malûllük ve yaşlılık veya emekli aylığı bağlananlar” sosyal güvenlik destek primine tabi olma bakımından bu Kanunla yürürlükten kaldırılan ilgili kanun hükümlerine tabi kılınmışlardır düzenlemesi ile uyumludur. Buna karşılık genelgedeki hüküm uyarınca, sosyal güvenlik destek priminin kesilmemesine konu olacak çalışmanın da 01.10.2008 tarihinden önce gerçekleşmiş olması gerekir. Halbuki konuyu düzenleyen 5510 sayılı Kanun’un geçici 14. maddesi “bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce iştirakçi veya sigortalı olanlar, vazife malûllüğü, malûllük ve yaşlılık veya emekli aylığı bağlananlar ve bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte sosyal destek primi ödeyerek çalışmaya devam edenler hakkında sosyal güvenlik destek primine tabi olma bakımından bu Kanunla yürürlükten kaldırılan ilgili Kanun hükümlerinin uygulanmasına devam edilir” (f.1) düzenlemesine sahiptir ve çalışmanın Kanunun yürürlük tarihinden önce gerçekleşmesine ilişkin bir şartı ihtiva etmemektedir. Bu nedenle 5434 sayılı Kanun uyarınca emekli aylığı almaya başlayan bir kimsenin, sosyal güvenlik destek primine tabi olacak çalışması 01.10.2008 tarihinden sonra gerçekleşmiş bile olsa, sosyal güvenlik destek primi kesilmemesi gerektiği kanaatindeyiz. Geçici 14. maddedeki düzenlemenin sosyal güvenlik destek primine tabi olarak çalışma bakımından, yürürlükten kaldırılan Kanun hükümlerinin uygulanmasını öngördüğünü, buna karşılık sosyal güvenlik destek primi oranları bakımından 5510 sayılı Kanun hükümlerinin uygulama alanı bulacağını yukarıda ayrıntılı olarak açıklamıştık. Bu sebeple 5434 sayılı Kanun uyarınca kendisine aylık bağlanan bir kimsenin sosyal güvenlik destek primine tabi olarak serbest avukat olarak çalışmaya başlaması durumunda, eski Kanun hükümleri uygulama alanı bulacaktır. 5434 sayılı Kanun’da avukatlardan sosyal güvenlik destek primi kesilmesine ilişkin bir düzenleme

yer almadığı için, yeniden çalışmaya başlayan ve serbest avukatlık yapan bir kimseden prim kesilmemesi gerektiği görüşünderiz. Aksine düşünce eşitlik ilkesine aykırılık oluşturacağı gibi, Genelgedeki düzenlemenin de 5510 sayılı Kanun’un geçici 14. maddesine aykırı olduğu düşüncesindeyiz. Zira geçici 14. madde, sosyal güvenlik destek primine tabi olma bakımından bu kanunla yürürlükten kaldırılan kanun hükümlerinin uygulanmasını, sadece 5510 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesinden önce emekli aylığı alanlar bakımından değil, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce iştirakçi veya sigortalı olanlar hakkında da geçerli olacağını kabul etmiştir. Bu sebeple genelgede yapılan ayırımın kanuna ve hukuka uygun kabul edilmesine olanak bulunmamaktadır.

B. SOSYAL GÜVENLİK DESTEK PRİMİ ÖDEYEREK ÇALIŞANLARIN SAĞLIK YARDIMLARINDAN YARARLANMASI

1. MÜLGA KANUNLAR UYARINCA SOSYAL GÜVENLİK DESTEK PRİMİ ÖDEYEREK ÇALIŞANLARIN SAĞLIK YARDIMLARINDAN YARARLANMASI

506 sayılı Kanun uyarınca sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışanlar, yaşlılık aylıklarını almaya devam ettiklerinden, uzun vadeli sigorta kolları bakımından herhangi bir risk ile karşılaşmaları mümkün olmamasına rağmen, hastalık ve iş kazası ile meslek hastalığı riski ile karşı karşıya kalmaları mümkündür. 506 sayılı Kanun’un yürürlükte olduğu dönemde, sigortalılar hastalık sigortası bakımından Sosyal Sigortalar Kanunu’nun 36. maddesi uyarınca sağlık yardımı almakta idiler. Ancak yaşlılık aylıklarını aldıkları ve esasen çalışmayacakları kabul edildiği için 36. madde kapsamında geçici iş göremezlik ödeneğinden yararlanmalarının mümkün olmadığı kabul edilmiştir²¹. Ancak

bu kapsamda olanlar 506 sayılı Kanun'un 12. maddesi uyarınca iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından yararlanabileceklerdir.

1479 sayılı Kanun uyarınca aylık alanların 24. maddenin I numaralı bendinde belirtilen kapsamda çalışmaya başlamaları durumunda, ödenecek sosyal güvenlik destek priminin sosyal sigorta hakları bakımından nasıl değerlendirileceği Bağ-Kur Kanunu'nun Ek. 20 maddesinin son fıkrasında düzenlenmiştir. Bu madde uyarınca, sosyal güvenlik destek primi ödeyerek tekrar Bağ-Kur kapsamında çalışmaya devam edenler hiçbir hak elde edememektedirler. Bu sürenin sigortalılık süresi olarak değerlendirilmesi mümkün olmaz, toptan ödeme olarak istenmesi mümkün olmadığı gibi, 2829 sayılı Hizmet Birleştirmesi Hakkındaki Kanun hükümlerinin de uygulanması mümkün değildir.

1479 sayılı Kanun'da, malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortası ile sağlık sigortası kolu bulunmaktaydı. Sigortalının iş kazası ya meslek hastalığına uğraması halinde, sigortalının tedavisi gerektiğinde sağlık sigortasından yararlanması gündemdeydi²². Bu sistemde sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışan bir sigortalının iş kazasına uğraması veya meslek hastalığına yakalanması durumunda sigortalının tedavisi, aylık almakta olan sigortalılara tanınan sağlık yardımları kapsamında sağlık sigortasından yapılmaktaydı. Sigortalının iş kazası neticesinde iş görememesi nedeniyle kendisine geçici veya sürekli iş göremezlik ödenmesi söz konusu değildi, sadece koşulları varsa malûllük aylığının bağlanması gündeme gelebilirdi. Ancak sigortalı zaten aylık aldığı için de ikinci bir aylığın bağlanması mümkün değildir.

1479 sayılı Kanun sağlık sigortası yardımlarından, 1479 sayılı Kanun anlamında sigortalı olanların, eşlerinin ve bakmakla yükümlü oldukları çocukları ile anne ve babalarının; yaşlılık ve malûllük aylığı almakta olanlarla eşlerinin ve bakmakla yükümlü oldukları çocukları ile ana ve babalarının; ölüm aylığı alanların yararlanmasını öngörmüştü (Ek.m.11/ a, b, c). Aylık almakta olanlar ile daha sonra aylık bağlanacakların aylıklarından %10 oranında sağlık sigortası primi kesilmesi öngörülmüştür²³.

1479 sayılı Kanun'un Geçici 7. maddesi

uyarınca, Kanun'un yürürlük tarihinden sonra aylık bağlananlar ile hak sahiplerinin aylıklarından kesilecek sağlık sigortası primi, sigortalının daha önce ödediği süreler dahil on yılı geçemez.

Bağ-Kur Yasası'nda ayrı bir iş kazası ve meslek hastalığı sigortası kolu olmadığı için Bağ-Kur'dan aylık alarak tekrar sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışan sigortalıya hiçbir katkısı bulunmamaktadır.

Memurların sağlık yardımlarından yararlanması konusunda, "emekli, adi malûl ve vazife malûllüğü aylığı bağlanmış olanlarla bunların bakmakla yükümlü buldukları eşleri, çocukları, ana ve babaları ile dul ve yetim aylığı bağlananlar genel sağlık sigortası ile sağlık yardımı sağlanana kadar, hastalanmaları halinde resmi ve özel sağlık kurumlarında muayene ve tedavi edilmeleri" esaslı öngörülmüştür. 1425 sayılı Kanunla eklenen geçici 139. maddede ve 4.10.1984 tarihinde geniş ölçüde değiştirilmiş olan "Emekli; Adi Malûllük veya Vazife Malûllüğü Aylığı Bağlanmış Olanlarla, Bunların Kanunen Bakmakla Yükümlü Buldukları Aile Fertleri Dul ve Yetim Aylığı Alanların Muayene ve Tedavileri Hakkında Tüzük"²⁴ ile düzenlenmişti. Ancak sağlık yardımlarından yararlanma hususu 6.9.2003 tarihinde yeniden bu kez yönetmelik ile düzenlendiğinden²⁵ bu kez tüzük 23.7.2004 tarihli tüzük ile yürürlükten kaldırılmıştır²⁶.

II. 5510 SAYILI KANUN UYARINCA SOSYAL GÜVENLİK DESTEK PRİMİ ÖDEYEREK ÇALIŞANLARIN SAĞLIK YARDIMLARINDAN YARARLANMASI

Yukarıda 5510 sayılı Kanun'un geçici 14. maddesine göre, "bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce iştirakçi veya sigortalı olanlar, vazife malûllüğü, malûllük ve yaşlılık veya emekli aylığı bağlananlar ve bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte sosyal destek primi ödeyerek çalışmaya devam edenler hakkında sosyal güvenlik destek primine tabi olma bakımından bu Kanunla yürürlükten kaldırılan ilgili Kanun

hükümlerinin uygulanmasına devam” edileceği belirtilmişti. Ancak bu hükümdeki sosyal güvenlik destek primine tabi olma bakımından ifadesinin “sosyal güvenlik destek primi ödeyerek yeniden çalışma”yı ilgilendirdiği, buna karşılık “sosyal güvenlik destek primi ve prim oranlarını” kapsamadığı açıklanmıştı.

Öte yandan 5510 sayılı Kanun’un 60. maddesine göre, Türkiye’de ikamet eden herkes genel sağlık sigortasının kapsamına alınmıştır.

5510 sayılı Kanun’un 3. maddesinin 9. bendinde genel sağlık sigortalısının, Kanunun 60. maddesinde sayılan kişileri ifade ettiği belirtilmiştir. Kimlerin genel sağlık sigortalısı sayılacağı ise 60. maddede tek tek sayılmıştır. 60. maddenin I f hükmünde, “sosyal güvenlik kanunlarına göre gelir ve aylık almakta olanlar” da genel sağlık sigortalısı olarak sayılmışlardır. Bildirime gerek olmaksızın sigortalı veya isteğe bağlı sigortalı olarak tescil edilmekle genel sağlık sigortalısı (5510 s.kanun m.61) sayılanlar arasında “sosyal güvenlik kanunlarına göre aylık veya gelir alanlar (GSSİY m.5/b) da bulunmaktadır.

5510 sayılı Kanun’un 63. maddesine göre, sağlık hizmetlerinin amacı, genel sağlık sigortalısının ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlıklı kılınması, hastalanmaları durumunda yeniden sağlıklarına kavuşmalarını sağlamak, iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık hallerinde gerekli sağlık yardımlarının verilmesini, iş göremezlik hallerinin ortadan kaldırılması veya azaltılması suretiyle yeniden çalışmaya başlamalarını sağlamaktır²⁷.

Kendilerine gelir ve aylık bağlanmış olanlar hariç olmak üzere, genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin, sağlık hizmeti almak için sağlık hizmeti sunucusuna başvurdukları tarihten önceki bir yıl içinde 30 gün genel sağlık sigortası primi ödemiş olmaları gerekmektedir.

5510 sayılı Kanun’a göre, 4/I a kapsamında çalışanlar için sosyal güvenlik destek primi oranı, 80. maddeye göre tespit edilen prime esas kazançlar üzerinden, 81. maddenin birinci fıkrasının c bendinde belirtilen prim oranına yüzde 30 oranının eklenmesi suretiyle bulunan toplamdır (geç.m.14/I a). Kanun’un 81. maddesinin c bendinde kısa vadeli sigorta primi dü-

zenlenmektedir. Kısa vadeli sigorta prim oranı, yapılan işin iş kazası ve meslek hastalığı bakımından gösterdiği tehlikenin ağırlığına göre %1 ile %6,5 oranları arasında olmak üzere, 83. maddeye göre Kurumca belirlenir.

Ödenen bu primler karşılığında 4/I a bendi kapsamında sigortalı olanlar hakkında sadece iş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümleri uygulanacaktır (geç.m.14/Ia). Dolayısıyla sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışan bir sigortalının iş kazasına uğraması durumunda, kendisine bu sigorta kolundan geçici iş göremezlik ödeneği ödenecek, iş göremezliğin sürekli olması halinde sürekli iş göremezlik geliri bağlanması söz konusu olabilecektir. Ölüm halinde hak sahiplerine ölüm geliri bağlanması gündeme gelebilecektir. Bu yardımların tamamı kısa vadeli sigorta primi karşılığında yapılacaktır. Ancak iş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle sigortalıya yapılacak sağlık yardımları, genel sağlık sigortası kapsamında gerçekleştirilecektir.

5110 sayılı Kanun’un 4/I a bendi kapsamında sosyal güvenlik destek primi ödeyenler 81. madde uyarınca kısa vadeli sigorta prim oranı olan %1 ile %6,5 arasında prim ödemekte olmalarına rağmen Geçici 14. maddede bunlar hakkında sadece iş kazası ve meslek hastalığı sigortasının uygulanacağı belirtildiği için diğer kısa vadeli sigorta kollarından olan hastalık sigortasından yararlanmaları ve hastalık halinde çalışmadıkları sürede geçici iş göremezlik ödeneği almaları mümkün bulunmamaktadır. Buna karşılık SSK 43. maddesinde 4958 sayılı Yasanın 30. maddesi ile eklenen fıkra uyarınca, SSK’dan gelir ya da aylık almakta olanların da analık sigortasından yararlanmaları öngörülmüştü. Bu maddeye göre, Kurum’dan kendi çalışmasından dolayı gelir veya aylık almakta olan kadın veya erkeğin sigortalı olmayan eşi, analık halinde 43. maddenin A, B, C ve E bentlerinde sayılan sigorta yardımlarından yararlanabilecektir. Bu düzenleme karşısında Kurumdan gelir veya aylıkta almakta olanlar, 43. maddede sayılan ve doğumdan önce ve sonraki sekiz haftalık sürede geçici iş göremezlik ödeneğinden yararlanamamaktadırlar. Bu dönemde, hükmün durumu özellik arz eden sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışan-

lar bakımından ayrıca ele alınmasının isabetli olacağı vurgulanmıştır²⁸.

Aynı şekilde 5510 sayılı Kanun'un m.15/2 hükmü uyarınca "kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan kadının ya da gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşinin" analık sigortasından yararlanması mümkündür. 5510 sayılı Kanun'un 18/c hükmü uyarınca "4 üncü maddenin birinci fıkrasının a bendi ile b bendi... kapsamındaki sigortalı kadının analığı halinde, doğumdan önceki bir yıl içinde en az 90 gün kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olması şartı ile, doğumdan önceki ve sonraki sekizer haftalık sürede, çoğul gebelik halinde ise doğumdan önceki sekiz haftalık süreye iki haftalık süre ilave edilerek çalışmadığı her gün için geçici iş göremezlik ödeneği verilir" hükmü getirilerek, sadece aktif kadın sigortalılar

Kurulu tarafından onaylanan tarife üzerinden emzirme ödeneği verilir. Fakat doğum yapan kadına emzirme ödeneğinin ödenmesi esası da sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışmasına değil, Kurum'dan gelir veya aylık alan bir sigortalının varlığına bağlanmıştır.

Geçici 14. maddedeki sınırlama nedeniyle bu sigortalıların iş kazası ve meslek hastalığı durumu dışında geçici iş göremezlik ödeneğinden yararlanabilmelerinin mümkün olmamasına karşın, sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışanların %30 oranına ilaveten %1 ile 6,5 oranında kısa vadeli sigorta primi ödemek zorunda bırakılmalarının anlaşılması mümkün değildir. Yasanın yeni sistemi içerisinde aktif sigortalının ödediği bu prim karşılığında iş kazası ve meslek hastalığı, analık ve hastalık sigortalarından yararlanabildiği dikkate alınarak,

Alınan %1-6,5 oranındaki prim oranının tüm kısa vadeli sigorta kolları kapsamındaki sigortalar için alındığı dikkate alındığında, sosyal güvenlik destek primi ödeyenlerin hastalık ve analık sigortasından yararlandırılmaması önemli bir eksiklik ve haksızlık olarak karşımıza çıkmaktadır.

bakımından geçici iş göremezlik ödeneğinin ödeneceği kararlaştırılmış bulunmaktadır. Buna karşılık pasif sigortalı olan kadının, yani aylık veya gelir bağlanmış olan sigortalı kadına analık sigortasından yararlanma olanağı getirilmiş olmakla birlikte, aylık veya gelir alan sigortalı kadının sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışması durumunda geçici iş göremezlik ödeneğinin ödenmesi konusunda herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

5510 sayılı Kanun'un 16. maddesi uyarınca, bu Kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasının a ve b bentleri kapsamındaki sigortalılardan, kendi çalışmasından dolayı gelir veya aylık alan kadına ya da gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşine, her çocuk için yaşaması şartıyla doğum tarihinde geçerli olan ve Kurum Yönetim Kurulunca belirlenip Bakanlar

sosyal güvenlik destek primi ödeyenlerin sadece iş kazası ve meslek hastalığından yararlanmalarının eşitlik ilkesine uygun düşmediği vurgulanmalıdır. Her ne kadar sağlık yardımlarının yapılması bakımından, aylık ve gelir alanlar da ayrıca genel sağlık sigortalısı kabul edildikleri için, genel sağlık sigortasından yararlanmalarının mümkün olduğu söylenebilirse de, sosyal güvenlik destek primi ödeyenlerin hastalık ve analık sigortasından sağlanan geçici iş göremezlik ödeneğinden yararlanamamaları büyük eksikliktir.

5510 sayılı Kanun'un geçici 19. maddesi uyarınca "1479 ve 2926 sayılı Kanunlara göre aylık almakta olanlarla bu kanunun 4üncü maddesinin birinci fıkrasının b bendi kapsamında çalışmaları nedeniyle bu Kanunun geçici 2 nci maddesine göre aylık bağlanacaklarla ilgili

dosyasından on yıl süre ile sağlık sigortası veya genel sağlık sigortası primi ödenmemiş olanlardan, sağlık sigortası ve genel sağlık sigortası primi ödenmiş süreler düşülmek kaydıyla, aylıklarının %10'u oranında ve 10 yılı tamamlayacak süreyle genel sağlık sigortası primi kesilir" düzenlemesi yapılmıştır. Sözü edilen hüküm 6111 sayılı Kanun'un²⁹ 50 maddesi ile şu şekilde değiştirilmiştir: "1479 ve 2926 sayılı Kanunlara göre aylık almakta olanlarla 4üncü maddenin birinci fıkrasının b bendi kapsamında çalışmaları nedeniyle geçici 2inci maddeye göre aylık bağlanacaklara aylık bağlamaya esas tüm hizmet süresince on yıl süre ile hastalık sigortası veya sağlık sigortası veya genel sağlık sigortası primi kesilmiş olan süreler düşülmek kaydıyla, aylıklarının %10'u oranında ve 10 yılı tamamlayacak süreyle genel sağlık sigortası primi kesilir. Ancak bu maddenin yürürlük tarihinden önce yapılan kesintiler iade edilmez".

Böylelikle Bağ-Kur Kanunu veya tarımda kendi adına ve hesabına çalışanların, yeniden 4/Ib kapsamında olan bir çalışmayı yürütmeleri dolayısıyla, sosyal güvenlik destek primi ödemelerinin söz konusu olması durumunda, tüm hizmet süreleri dikkate alınmak suretiyle 10 yıl süre ile hastalık, sağlık veya genel sağlık sigortası primlerinden birini veya birkaçını ödemiş olmaları şartı aranacaktır. Yapılan değişikliğin en önemli özelliği sigortalının aylık bağlamaya esas tüm hizmet süresini dikkate almasıdır. Bu bağlamda sigortalıya 1479 ve 2926 sayılı Kanun uyarınca aylık bağlanmış olsa da, sigortalının 4/I c ve 4/I a kapsamında adına ödenmiş hastalık, sağlık veya genel sağlık primlerinden birinin veya birkaçının bulunması durumunda, bu sürelerin düşülmesi kaydıyla, aylıklarından %10 oranında ve 10 yılı tamamlayacak şekilde genel sağlık sigortası priminin kesileceği anlaşılmaktadır.

SONUÇ

5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi ile birlikte Kanunun geçici 14. maddesinde eski sigortalılar, yaşlılık veya emekli aylığı bağlanmış olanlar ile sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışmaya devam edenler bakımından, sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışma bakımından eski Kanun hükümlerinin uy-

gulama alanı bulmaya devam edecek olması, konu ile ilgili uygulamaları karışık ve karmaşık bir hale getirmiş bulunmaktadır. Eski sigortalılar eski Kanun hükümlerine tabi olacak, buna karşılık 01.10.2008 tarihinden itibaren sigortalı olanlar bakımından 5510 sayılı Kanun'un sosyal güvenlik destek primine ilişkin hükümleri uygulanacağı için, sadece m.4/I b kapsamında sigortalı olanlar sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışabilecek, buna karşılık 4/I a ve 4/I c kapsamındaki sigortalılar bakımından bu olanağın ortadan kaldırıldığı söylenebilecektir.

Kanun'un geçici 14. maddesi uyarınca, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce iştirakçi veya sigortalı olanlar, vazife malûllüğü, malûllük ve yaşlılık veya emekli aylığı bağlananlar ve bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte sosyal destek primi ödeyerek çalışmaya devam edenler hakkında sosyal güvenlik destek primine tabi olarak çalışma bakımından bu Kanunla yürürlükten kaldırılan ilgili Kanun hükümlerinin uygulanmasına devam edileceği belirtilmektedir. Ancak sosyal güvenlik destek prim oranları ile ilgili olarak 5510 sayılı kanun hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Buna uygun olarak sigortalının 4/I a kapsamında bir işte çalışmaya başlaması durumunda %30 oranında sosyal güvenlik destek primine ilaveten %1 ile %6,5 oranında değişen miktarda kısa vadeli sigorta primi ödemesi gerekecektir. Bu prime karşılık sigortalılar sadece iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından yararlanabilecek, diğer kısa vadeli sigorta kolları olan hastalık ve analık sigortasından iş göremezlik ödeneğine hak kazanmaları mümkün olmayacaktır. Alınan %1-6,5 oranındaki prim oranının tüm kısa vadeli sigorta kolları kapsamındaki sigortalar için alındığı dikkate alındığında, sosyal güvenlik destek primi ödeyenlerin hastalık ve analık sigortasından yararlandırılmaması önemli bir eksiklik ve haksızlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda yasal bir değişikliğin yapılmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

Geçici 14. madde kapsamına girenlerden birisinin 4/I b kapsamında sigortalı olmasını gerektiren bir durumun ortaya çıkması durumunda ödenmesi gereken sosyal güvenlik destek prim oranı da %15'dir. Ödenen bu prim

karşılığında sigortalının herhangi bir sigorta kolundan yararlanması mümkün olmaz. Bunun da nimet külfet dengesi ile bağdaştığını kabul etme olanağı yoktur.

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 2009/37 sayılı genelgesinin 5.7.2 maddesinde, "5434 sayılı Kanuna göre emekli aylığı almakta iken 2008 yılı Ekim ayı başından önce serbest avukatlık ile noterlik mesleğini yapanlardan sosyal güvenlik destek primi kesilmeyecektir" düzenlemesi getirilmiş bulunmaktadır. Genelge bu konuda "5434 sayılı Kanuna göre emekli aylığı almakta iken" ifadesini kullanarak emeklilik işleminin 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce olanları kapsadığı ifade edilmektedir. Bu ifade Kanunun geçici 14. maddesindeki "bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce ...vazife malûllüğü, malûllük ve yaşlılık veya emekli aylığı bağlananlar" sosyal güvenlik destek primine tabi olma bakımından bu Kanunla yürürlükten kaldırılan ilgili kanun hükümlerine tabi kılınmışlardır düzenlemesi ile uyumludur. Buna karşılık genelgedeki hüküm uyarınca, sosyal güvenlik destek priminin kesilmemesine konu olacak çalışmanın da 01.10.2008 tarihinden önce gerçekleşmiş olması gerekir. Halbuki konuyu düzenleyen 5510 sayılı Kanun'un geçici 14. maddesi "bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce iştirakçi veya sigortalı olanlar, vazife malûllüğü, malûllük ve yaşlılık veya emekli aylığı bağlananlar ve bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte sosyal destek primi ödeyerek çalışmaya devam edenler hakkında sosyal güvenlik destek primine tabi olma bakımından bu Kanunla yürürlükten kaldırılan ilgili Kanun hükümlerinin uygulanmasına devam edilir" (f.1) düzenlemesine sahiptir ve çalışmanın Kanun'un yürürlük tarihinden önce gerçekleşmesine ilişkin bir şartı ihtiva etmemektedir. Bu nedenle 5434 sayılı Kanun uyarınca emekli aylığı almaya başlayan bir kimsenin, sosyal güvenlik destek primine tabi olacak çalışması 01.10.2008 tarihinden sonra gerçekleşmiş bile olsa, sosyal güvenlik destek primi kesilmemesi gerektiği kanaatindeyiz. Aksine düşünce eşitlik ilkesine aykırılık oluşturacağı gibi, Genelgedeki düzenlemenin bu şekilde yorumlanmasının kanuna aykırılık oluşturacağı görüşündeyiz. Zira geçici 14. madde, sosyal güvenlik destek

primine tabi olma bakımından bu kanunla yürürlükten kaldırılan kanun hükümlerinin uygulanmasını, sadece 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce emekli aylığı alanlar bakımından değil, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce iştirakçi veya sigortalı olanlar hakkında da geçerli olacağını kabul etmiştir. Bu sebeple genelgede yapılan ayırımın kanuna ve hukuka uygun kabul edilmesine olanak bulunmamaktadır.

5510 sayılı Kanun'un 3. maddesinin 9. bendinde genel sağlık sigortalısının, Kanun'un 60. maddesinde sayılan kişileri ifade ettiği belirtilmiştir. Kimlerin genel sağlık sigortalısı sayılacağı ise 60. maddede tek tek sayılmıştır. 60. maddenin I f hükmünde, "sosyal güvenlik kanunlarına göre gelir ve aylık almakta olanlar" da genel sağlık sigortalısı olarak sayılmışlardır. Bildirime gerek olmaksızın sigortalı veya isteğe bağlı sigortalı olarak tescil edilmekle genel sağlık sigortalısı (5510 s.kanun m.61) sayılanlar arasında da "sosyal güvenlik kanunlarına göre aylık veya gelir alanlar (GSSİY m.5/b) da bulunmaktadır.

5510 sayılı Kanun'un 63. maddesine göre, sağlık hizmetlerinin amacı, genel sağlık sigortalısının ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlıklı kılınması, hastalanmaları durumunda yeniden sağlıklarına kavuşmalarını sağlamak, iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık hallerinde gerekli sağlık yardımlarının verilmesini, iş göremezlik hallerinin ortadan kaldırılması veya azaltılması suretiyle yeniden çalışmaya başlamalarını sağlamaktır³⁰.

Kendilerine gelir ve aylık bağlanmış olanlar hariç olmak üzere, genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin, sağlık hizmeti almak için sağlık hizmeti sunucusuna başvurdukları tarihten önceki bir yıl içinde 30 gün genel sağlık sigortası primi ödemiş olmaları gerekmektedir.

DİPNOTLAR

- 1 2007 tarihli Bütçe kanunu, Kanun No:5565, Kabul tarihi 26.12.2006, RG 29.12.2006, Mükerrer 26391.
- 2 5655 sayılı Bazı kanunlarda değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kabul Tarihi 9.5.2007, RG 20.05.2007, Sayı 26527.
- 3 2008 Yılı Bütçe Kanunu, RG 28.12.2007 Mükerrer 26740.
- 4 17.4.2008 tarih ve 5474 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağ-

- lık Sigortası kanunu ile Bazı kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG 8.5.2008, S.26870.
- 5 GÜZEL, Ali/OKUR, Ali Rıza/CANİKLİOĞLU, Nurşen: Sosyal Güvenlik Hukuku, İstanbul 2010, s.441; CANİKLİOĞLU, Nurşen: “5510 Sayılı Kanun ve İş Sözleşmesine Göre Çalışanların Sosyal Güvenlik Destek Primi Ödeyerek Çalışmaları”, Sicil İş Hukuku Dergisi, Haziran 2008, S.10, s.166; ŞAKAR, Müjdat: Sosyal Sigortalar Uygulaması, 9.Bası, İstanbul 2009, s.248; TUNCAY, Can/EKMEKÇİ, Ömer: Yeni Mevzuat Açısından Sosyal Güvenlik Hukukunun Esasları, İstanbul 2009, s.319; Kuruma ait 12-118 sayılı Ek genelgesinde de “506 s. Kanuna göre malullük aylığı...almakta iken 506 s.kanuna tabi sigortalı bir işte çalışmaya başlayanların sosyal güvenlik destek primi kesilmesine imkan bulunmadığından, bunlar hakkında tüm sigorta kolları uygulanacaktır” ifadesine yer verilmiştir.
- 6 Bu konudaki sorunlar ve davalarla ilgili olarak bkz. ARASLI, Utkan: Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar, C.I, Ankara 2002, s.875 vd.
- 7 Genelge.
- 8 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. CANİKLİOĞLU, Nurşen: “5510 s. Yasa Tasarısının İşverenlere Getirdiği Ek Yükümlülükler”, İşveren Dergisi, Nisan 2008, s.35 vd.
- 9 Sigortalılık işlemleri hakkında 05.03.2009 tarihli Genelge
- 10 DEMİRCİOĞLU, s. 1770.
- 11 Bağ-Kur K'nun ek. 20. maddesinin ilk fıkrası 4956 sayılı yasa ile değiştirilmiş ve Bağ-Kur K'nun 24. maddesinin I. bendine göre çalışmalarına devam edenler, ticari kazanç veya serbest meslek kazancı dolayısıyla gerçek veya basit usulde vergi mükellefiyeti devam edenlerin SGDP ödeyerek çalışmaları öngörülmüş, böylece limited şirket ortakları gibi Bağ-Kur K kapsamında olmakla birlikte anılan çerçevede değerlendirilmeyecek bazı grupların SGDP ödememeleri söz konusu olmuştur. Ancak bu eşitsizlik, 5073 sayılı yasa ile 4447 sayılı yasanın ilk madde metnine dönülerek giderilmiştir (bkz. GÜZEL, Ali/CANİKLİOĞLU, Nurşen: “Bağ-Kur Yasasına göre Sosyal Güvenlik Destek Primi Ödeme Yükümlülüğü, Yarattığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, Nisan-Mayıs-Haziran 2004, s. 496 vd.). 4956 sayılı yasa ile yapılan değişiklikle Bağ-Kur sigortalıları arasında yaratılan eşitsizlik, diğer sosyal güvenlik kurumlarından aylık alanların da sosyal güvenlik destek primi ödemelerinin öngörülmesiyle bunlara da yayılmıştır (DEMİRCİ, Önder: 1479 Sayılı Bağ-Kur Kanununa göre Sosyal Güvenlik Destek Primi Uygulaması, Sosyal Güvenlik Dünyası, Mart-Nisan 2004, s. 40).
- 12 Bkz. TBMM Genel Kurul Toplantı Tutanağı, 22. Dönem, I. Yasama Yılı, III.Birleşim, S.Sayı 237.
- 13 GÜZEL/CANİKLİOĞLU, s.497.
- 14 Kanuna göre yaşlılık aylığı bağlananlardan, 24 üncü maddenin (I) numaralı bendinde belirtilen çalışmalarına devam edenlerin veya daha sonra çalışmaya başlayanların, sosyal yardım zammı dahil tahakkuk eden aylıklarından, aylığın bağlandığı veya tekrar çalışmaya başlanıldığı tarihi takip eden aybaşından itibaren, çalışmalarının sona erdiği ay dahil % 10 oranında sosyal güvenlik destek primi kesilir.
- Diğer sosyal güvenlik kanunlarına göre yaşlılık ve malullük aylığı bağlananlardan, 24 üncü maddenin (I) numaralı bendinde belirtilen kapsamda çalışmaya başlayanlar, çalışmaya başladıkları ayı takip eden ay başından itibaren, çalışmalarının sona erdiği ay dahil, bu Kanunun 50 nci maddesine göre belirlenen onikinci gelir basamağının %10'u oranında sosyal güvenlik destek primi öderler.
- 15 DEMİRCİ, s. 41; GÜZEL/CANİKLİOĞLU, s. 499; BAŞTERZİ, Fatma: Avukatlık Mesleğinde Sosyal Güvenlik, s. 274.
- 16 Bu eleştiriler için ayrıca bkz GÜZEL/CANİKLİOĞLU, s.499.
- 17 CANİKLİOĞLU, s.174.
- 18 TEZEL, Ali: “Emeklilerin Yeniden Çalışması”, Sosyal Güvenlik Dünyası, Mart-Nisan 2004, s. 12-13; karş. ŞAKAR, Müjdat: Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Yaşlıların Korunması, İstanbul, 1987, s. 405; DAMAR, s. 339.
- 19 TEZEL, 12.
- 20 Aksi halde, örneğin, Emekli Sandığından emekli aylığı alırken geçici işçi olarak SSK'ya tabi olarak çalışmaya başlayan bir sigortalının emekli aylığı kesilecek olursa, Sosyal Sigortalar Kurumu bu sigortalının prime esas kazancı üzerinden normal prim kesmeye başlayacağından, 2829 sayılı yasa uyarınca sigortalının çalışmalarının son 3,5 yılı SSK'ya tabi geçeceği için, aslında çalışmalarının 25 yılı Emekli Sandığı'na tabi geçmesine rağmen bu kişiye ikinci kez SSK'ndan yaşlılık aylığı bağlanması söz konusu olur. TEZEL, s. 13.
- 21 BAŞTERZİ, s.346.
- 22 1479 sayılı Kanun ile 2926 s.Kanun gereğince, sağlık sigortası yardımlarından faydalanacakların, sağlık sigortası yardımlarının şekli ve şartlarını, süresini ve esaslarını düzenleyen “Bağ-Kur Sağlık Sigortası Yönetmeliği” çıkarılmıştır (RG 03.08.2005, S.25895).
- 23 4.12.2002, 2002/4957 s.BKK, RG.30.12.2002.
- 24 RG 16.7.1973, S.14596.
- 25 Emekli ve Malullük Aylığı Bağlanmış Olanlarla Bunların kanunen Bakmakla Yükümlü Buldukları Aile Fertleri Dul ve Yetim Aylığı Alanların Muayene ve Tedavileri hakkında Yönetmelik (RG 6.9.2003, S.25221).
- 26 2004/7626 s.BKK ile çıkarılan 23.7.2004 tarihli tüzük (RH 23.4.2004, S.25531).
- 27 OKUR, Ali Rıza: “Sağlık Sigortasının Yeniden Yapılandırılmasının Esasları”, Sosyal Güvenliğin Yeniden Yapılandırılması Semineri, Ankara 2007, s.140-143; SÖZER, Ali Nazım: “Genel Sağlık Sigortasında Sunulan Edimler: Kapsam ve Yararlanma Koşulları”, Sicil, Haziran 2008, s.147-148.
- 28 GÜZEL/CANİKLİOĞLU, s.504.
- 29 “Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ve Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” (RG 25.02.2011, S.27857).
- 30 OKUR, Ali Rıza: “Sağlık Sigortasının Yeniden Yapılandırılmasının Esasları”, Sosyal Güvenliğin Yeniden Yapılandırılması Semineri, Ankara 2007, s.140-143; SÖZER, Ali Nazım: “Genel Sağlık Sigortasında Sunulan Edimler: Kapsam ve Yararlanma Koşulları”, Sicil, Haziran 2008, s.147-148.